

liko zaupljivost. Če jih zavoljo tega vprašam in okregaš, rečejo, da ni bilo časa poslati po babo; in kakošna bolj serčna odgovori: „Ako parva majka naša Eva brez babe porodila jest, znamo i me.“ — Malo je med našimi Slovenkami nesrečnega poroda, še manj pa jih zavoljo tega umerje. — Kakor v starim zakonu med Izraelci, takó je tudi med našimi Slovenkami velika sramota, ako ktera žena nič otrok nima, in zaničljivo jo imenujejo: „šćirka.“ —

Dete nesejo precej v cerkev kerstiti, ne gledajo ne na dež, ne na mraz, čeravno imajo nekteri po dve uri in še dalje iti. Dan kërsta jim je blagdan, posebno če je fantič na svet prišel, ima oče veliko veselje; za punce se toliko ne pečajo, in če je ktera mati toliko nesrečna, da samo dekleta ima, jo mož clo malo čislja. Za kume vzamejo poštene in poštovane ljudi, večidel iz svoje rodbine, in kader eden družimu na kërst derži, imajo potem med sabo duhovno rodbino, ktero jako spoštujejo; tudi tisti rodovnik (duhoven), kteri kërsti, jim je v posebni časti, in ga imenujejo: Gospod kompare (conpadre). — De boste še bolj spoznali čast in zavezo, v kteri so kumi med sabo, vam povém, da veliko prepira in pretepanje se s tem vbrani, kër se večkrat sliši reči, kadar se dva med sabo skarata: „Ala! dami nebiš bil kum! — Kader pridejo od kërsta nazaj, imajo pojedino in si napivajo na zdravje otroka in matere njegove.“

Po porodu ostanejo žene več časa domá, ne gredo iz hiše, in tudi čevljev (postoli) ne obujejo, ampak v samih nogovicah hodijo po hiši; potém gredo „na mašo“, to je, po blagoslov v cerkev.

(Dalje sledi.)

Odgovor

na besedo gosp. P. Hicingerja zavoljo vpeljanja slovensine v pisarnice.

(Poglej Novice 2. veličiga serpana 1848.)

Po resničnih postavah pravice vsacimu umnimu človeku v serce zapisanih, je vsakterimu dano, kar je práv in dobro storiti, brez da bi ga kdor v tém smel motiti. Ravno take pravice, kakor jih ima človek med ljudmi, jih ima tudi národ med narodi, in od nekdanj so tisti ukazi večne pravice za vse narode in njih ravnanje veljali, po kterih smo mi Adamovi sinovi med seboj živeti dolžni. Postavim: Kar je človeku po pravici moč v svojo last pridobiti, si svobodno vlasti — s komur národ, brez da bi družiga kratil, obogatéti zamore, tega mu nihče ne bo branil; s svojimi rečmi vselej po svoje ravnati smém; svoj jezik smem vselej govoriti, nobedin mi družiga ne more siliti; svojiga jezika se vedno držati tudi národu ni prepovedano, — in tacih pravíc je še dosti, ki jih vsakdo vé, in ki so narodom prirojene, kakor posameznim človekam.

Ostanimo pri pravici svobodne rabe lastniga jezika. Práv in dobro je, da vsaki národ po vsi svoji moči domači jezik varje, brani, gladi, čisti, terdi in ga časti. Vsak národ imá tedej tudi gotovo pravico, to storiti, in nihče mu je pošteno ne more vzeti. Skerb za občno srečo celiga naroda in ohranjenje njegovih pravíc pa je izročena naroda pooblastnikom in vladarjem, tistim ki v imenu in namesti celiga ljudstva so se tega po njegovi volji lotili. Komu neki morajo potem njih dela vstreci? Kakošni namen naj ima njih trud? Ali ne v vsim v prid domovine? Ali ne bodo zastran domačiga jezika tudi le v tém namenu delali? Ga ne bodo tedej berž ko berž v šolah svojim in svojih bratov otrokam dali učiti, ali ne — kër le ž njim veliki domovini služijo — po vsih kancelijah ga vpeljati ukazali? Nikjer pa še ni nobedin učenik pravice tega terdil, da bi naroda vladarstvo moglo prid in srečo vsaciga deželnega prebivavca posebej oskerbeti, da bi clo množica ptujcev národu

bolj pri sercu bila, kot njegove lastne potrebe. Naroda pooblastniki morajo le osrečenje in pravice cele velike občnosti v skerbi imeti, in tako bo prav za nar veči množico prebivavcov.

Kaj tedej, če ptujci med nami živé, kteri bi v pisarnicah in šolah raji kakošne ptuje jezike iméli? — Ako hočejo pri nas biti in ostati, se morajo tistim postavam vkloniti, ki so za občni prid nar bolj, tistim, ki po sklepu in pravicah naroda domovini strežejo. Ako tega nočejo, mislijo gosti biti, kteri so sreči naroda nasproti. Ali bo národ take protivne gosti sprejel? jih bo glédal na svoji zemlji? — Ménim da ne! Če se pa ptujci mirno domačim postavam vdajo, bodo vsakimu poštenimu národu dopadljivi sosedje. De bi se pa težavniga znebili, kar jih zavolj občne rabe domačiga, njim neznaniga jezika doleti, bodo dovelj pripomočkov našli; se bodo, postavim, jezik naučili, prestavljavce najéli i. t. n. Tacih pripomočkov pa národ nemore in ne smé za vsaciga ptujca oskerbovati, ker bi tega ne konca in ne kraja ne bilo, in bi se takó kmalo domače potrebe pozabile, ali saj domovine prid kratil.

(Konec sledi.)

Slovstvo.

Kratka slovenska slovnica za pervénce. Na svitlo dal Dr. J. Muršec učitelj veroznanstva pri st. st. meščanski šoli v Gradci 1847.

(Dalje.)

3. §. Raba prašavnih, kazavnih in oziravnih zaimén je pri naših štajarskih sosedih po nekoliko zbégana. Na 29. str. 2. so té zaiména lepo razložene, in je opomnjeno, da vsakimu vprašavnimu zaiménu se oziravno in kazavno protimérja, vender se v djanji ali praktiki gosp. pisatel derži navade svojih deželanov, ki je ondi v govorjenji uterjena, ter piše postavim na 4. str. 3. §. „Koliko glasnikov ... toliko zlogov;“ desiravno je očitno, da po slovniških vodilih bi namesto „koliko“, moglo oziravno „kolikor“ stati; kër se namreč kazavno in oziravno takóle vjemate: Kolikor, toliko; ali pa: toliko kolikor. Oziravno utegne tudi pred kazavnim biti; na to ni gledati, ktero pred drugim stoji. — Na 9. str. spodej pod * pa se bere: „Vidiš germa ali brega (to je strašno debeliga človeka), kakor sém kobaca?“ Tukej pa je oziravno „kakor“ namesto prašavniga (ali bolje reči, kazavniga) „kako“. — V začetku 27. §. se bere: „Kdo govori, je perva; komú se govori, je druga; od koga se govori, je tretja osoba.“ Tukej so pa prašavne: kdo, komu, koga spodrinile oziravne: kdor, komur, kogar. Enaki stavki so namreč zagoltni, to se pravi, da je nekaj zamolčaniga; ako bi hotli uni stavek polno spisati, bi mogli reči na priliko: ta, kdor govori, je perva; uni komur se govori, je druga; tisti, od kogar se govori, je tretja osoba. Ravno unimu nasproti se zopet govori (tudi nekodi na Krajnském) „nihčer“, namesto „nihče“. Enake preméne se najdejo tudi v začetku 32. §., v 33. §. I., in semtertje po ti slovnici, iz česar se vidi, da se je raba tih zaimén pri štajarskih Slovencih po nekterih krajih drugači razvila in vstanovila, kakor po Krajnském, čimur se pa ni čuditi, kër ta razméra med vprašavnimi, oziravnimi in kazavnimi zaiméni, glédé na njih obliko (formo), je lastnija slovenskiga narečja, ki je ni v družih slovenskih narečjih. Precej pri Hervatih v ti reči, kakor v mnogo družih, vsa druga šega vlada, desiravno nekteri menijo, da je naše narečje podnarečje tako imenovaniga ilirskiga narečja, in da bi se z unim v eno stopiti dalo, in stopiti moglo, in da bi se po Slovenskim namesto slovenskiga tako imenovano ilirsko narečje v pisarnice vpeljalo. Nam je ilirsko narečje ljubo, vender razločki med slovenskim in ilirskim narečjem

Morebiti boste rekli, da nas je premalo, da bi kancelijski jezik imeli. Ni nas tako malo: Slovencev je poldrugi milijon, in ilirstvo je veliko. Le Vaše šembrane škarje so tako šegave in umetne, da nas na tako drobne kosce rezati umejo. Nikar nas ne priklopite k svoji državni vezi; ako to storite, nas k smerti obsodite. In kdo nas bo rešil te smerti? Ali imamo Slovenci taci ga možá? —

—o—

Cesar so na Dunaj nazaj prišli!

Kér gospod nadvojvoda Joan, predstojnik nemških deželá izvoljen, se je mogel v Frankobrod podati, je bilo potreba, da je ministerstvo presvittliga Cesarja povabilo, da naj pridejo na Dunaj nazaj. Cesar so odgovorili, da tako dolgo ne pridejo, dokler ne bo prava varnost za mirno posvetovanje državniga zbora ugotovljena. Dvorna okolica je namreč Cesarja plašila in krivi svetovavci so Jim pripovedovali, da ljudstvo na Dunaji ne da pokoja, — kar pa vse res ni bilo. Mi smo se vsi prepričali, da je malo taci h verlih ljudi, kakor so Dunajčanje, in zató smo v zboru sklenili, Cesarja nazaj terjati. 30. dan maliga serpana je bilo pismo na Cesarja storjeno in dvanajst poslancev ga je néslo v Inšpruk. Cesar so ročno obljubili, se na Dunaj nazaj verniti in ta veséla obljuba se je — 12. tega mesca spolnila. Napovedano je bilo, da se bojo presvittli Cesar ob tréh popoldan po Donavi v barki do Orehka — eno uro nad Dunajem — pripeljali. To je bila vesela novica — in celo mesto se je pripravljalo, svojiga ljubiga Cesarja spodobno sprejeti. — Zjutraj ob 5. uri so se odborniki Dunajskih sosésk, narodne straže, akademijskiga kardela in tukajšnjiga vojništva Cesarju do Kamnika (Stein) v barki po Donavi na proti peljali. Ob tréh so se Njih Veličanstvo v Orehek v barki pripeljali, ž Njimi pa tudi Cesarica, gospod brat Nadvojvoda, Franc Korl s svojo gospó Zofijo in s svojimi sinovi. Tukaj so vsi ministri čakali in so Cesarja spodobno sprejeli. Od Orehka so se Cesar v mesto podali. Nar prvi so jezdarili grivarji narodne straže, za njimi so se v štirih vozéh peljali odborniki mestnjanskiga zbora, za temi so jahali mestnjanski oklepniki (dragonarji) in za njimi so se peljali ministri, za ministri še le se je perzibala Cesarjeva krasno okinčena kočija, pred katero je bilo sestero belih konj vpreženih. Vsi poslanci smo Njih Veličanstvo v velki cerkvi sv. Štefana na Dunaji čakali, kamor so se Cesar nar prvo podali. Tukaj smo zahvalno pesem peli za srečni dohod Cesarja. Iz cerkve smo se vsi poslanci naprej v Cesarski grad Šönbrun peljali, ki pičo uro zvonaj mesta leži; — bilo je okoli 200 vóz. Tukaj smo Cesarja pričakovali v poslopji, kjer bojo po stari navadi do jeseni v tem gradu prebivali. Od Orehka do gradú Šönbruna — to je daljava okoli tréh dobrih ur — je bila narodna straža v dveh verstah nastavljena, da je v sredi stezo za spodobno popotovanje Cesarju ohranila. To je bila prava živa méja verlih možakov izmed ljudstva in mladenčev iz učiliš, kateri sicer orožje nosijo za varstvo pravice ljudstva, katerih serca pa zraven tudi jako bijejo za blagor našiga Cesarja in njegove rodovine! Pa ne le samo orožlani stražniki so to živo méjo postavili, ampak obdala jih je povsod nebrojna truma ljudstva vsaciga stanú, obojniga spóla, vsake starosti. Vsi so upili Slava! Živijo! in z belimi rutami so v znamenje serčne vdanosti nasproti vihľjali.

Prepričali so se gotovo ljubeznjivi Cesar, da ni bilo praviga vzroka, prestol cesarski popustiti in previdili bojo, da so mogočniki (Aristokraten) strune tako dolgo naperjali, da so vse popokale. Vtihnile so strune prilivavcov in krivih svetovavcov, — dosegal bo glas ljudstva ušesa Cesarja, in obudil bo v Njih sercu pri-

rojeno milost za poterjenje postav, ktere državni zbor za prid vsih tistih stanov ustavlja, kateri so do zdaj zatértili bili. *)

Ambrož.

Še ena svaritev.

Kakó nevarno je pod milim nebam ob hudi uri se pod kako drevó ali kako drugo posamesno strešje vstaviti, spríča nova žalostna prigodba v Borovnici, kjer je unidan v tri ženske trešilo, ki so pod strešjem na polji vedrile. Dve, ki ste sedele, ste se zopet oživile, ene pa, ki je med njima stala, ni bilo moč k življenju obuditi.

Odgovor

na besedo gosp. P. Hicingerja zavoljo vpeljanja slovenšine v pisarnice.

(Poglej Novice 2. veliciga serpana 1848.)

(Konec.)

V svoj prid se svojiga jezika poslužiti, povsod kjer mu kaže, je gotova pravica vsaciga naroda. Ali mu jo zamorejo ptujci vzéti? Kakó bi bilo z domačim jezikom, ko bi kak národ le skerbel v ti reči bolj ptujcam kot sam sebi vstreči? Ali je mogoče za ptujce mnogih narodov tudi mnoge jezike v šole in pisarnice vpeljati?

Ne zapopadem potem, kakó de more gosp. P. Hicinger po „Novicah“ vprašati, kaj de bo z Italijani, Nemci in Furlani na slovenski zemlji, ako se po željah vsih dobrih Slovencev naš jezik v šole in pisarnice vvéde? Jez pa nasproti vprašam: Kaj bo z našimi dragimi Slovenci, ako bi se le dozdanja nemšina in laščina na vkrađenim prestolu pri nas še pustila? Na to ne vém družiga odgovora, kot žalostniga dati. Slovenski národ bi mogel na svoji materni zemlji popolnoma konec vzeti.

Mi na slovenski zemlji nobeniga rodú ne spoznamo za svojiga gospodarja, mi smo tukaj domá, za naš národ nam gré nar prva skerb — potem bodemo še le za ptujca skerbéli.

Sleherni Slovenec pa bo vender prijaznost, mir in spravo ptujcam ponudil; sleherni praviga slovenskiga rodú jim bo, ne le kar je po pravici, tudi kar je po dobroti dal, dokler s tém svoje matere Slovenije ne vdari. Torej se ptujcam, kjer koli jih za to primerna množica pri nas vkupej stanuje, njih jezik v šolah zraven našiga učil bode, zató, kér Slovenec nobenimu ne bo branil, se po pripravi poti izobražiti. V pisarnicah pa naj po mojih mislih, kjer je več ptujcev vkupej, predstavljavec ali uradnik, ki obá jezika zná, jim kar je treba, k razumljenju pomaga, in pisma naj se za nje v obéh jezikih delajo, zató kér lahko v roké Slovencev in slovenskih uradnikov pridejo, kateri bi jih v svojo škodo, ali v škodo pravice, ne razumeli.

Takó bomo ptujcam pri nas pravico skazovali po pravih in pametnih postavah, in nobedin moder mož nas ne bo grajal. Oj, da bi se bilo nam, akoravno domačim, v težkih, dolgih létih nekdanje (?) sužnosti saj takó godilo, ne pa temu ravno nasproti!

Janez Bučar.

Slovstvo.

Kratka slovenska slovnica za pervénce. Na svitlo dal Dr. J. Muršec učitelj veroznanstva pri st. st. meščanski šoli v Gradci 1847.

(Dalje.)

Pravijo: „Kmet se bo že naučil ilirskiga jezika, ako se v kancelije vpelje.“ Pa povejte nam priljudno, ali je kmet zavoljo kancelij, ali so kancelije zavoljo kmeta? Pustimo kmeta, naj se uči kmetijstvo

*) Za obsirni popis posebnih pomenkov kmetijskih in rokodelskih reči prosijo kmetijske in rokodelske Novice. Vredništvo.